

СҮЙ, ДОСТЫМ

Қарақалпақ мәмлекет баспасы

Некис—1962

Б. Қайыпназаровтың „Сүй достым“ атлы қосықлар топламына ауыл мийнеткешлеринің турмысы, халқымыздың дослық-тууысқанлық байланысы, республикамыздың көркем тәбияты хәм Бухара-Урал газопровод трассасы ҳаққында жазылған бәр қанша жаңа қосықлары киргизилген.

Топламның авторы буннан бурын „Алтын гүз“, „Көк емен“, „Қызыл гүл“ атлы қосықлар топламы менен оқыўшыларымызға таныс.

Қайыпназаров Б.

„Сүй достым“ Қосықлар топламы, Нәвис, ҚКМБ, 1962. 68 бет.

ПАРТИЯ

Көрген адам мениң өскен жеримди,
Сүйген адам бағы бостан елимди,
Дийдарласып көрейин деп излесе,
Жүрегимнен тауып алар Ленинди.

Жайнап турған өмириңнің гүли деп,
Егиз туўған бахытымның күни деп,
Мен сүйемен партияны, Ленинди,
Ақылласар жолдасымның бири деп.

Ұятан десем толып-тасар жүрегим,
Исен маған, исен халқым тирегим.
Тапсырмаңды орынлаўға булжытпай,
Таяр турман, таяр күшим, жигерим.

Алдымдағы айбатымсаң партия,
Иске шықсам, ғайратымсаң партия.
Қайтпайтуғын сен баслаған гүрестен,
Қатардағы солдатыңман партия!

УЛЛЫ ОКТЯБРЬ

Анам жас кыз екен, атам жас жигит,
Екеуи танысып болыпты татыу.
Буны сезип ауылда бир бай жигит
Гүнасыз атама етипти ашыу.

Ойлап ол турганда сүймес деп өзин,
Оны құртып, алыу ушын анамды,
Үлкенлер алдында тыңлатып сөзин,
Мәрдикәрға жибертипти атамды.

Атам кетип, анам қалыпты елде,
Бай жигит бир күни ізлеп келипти.
Буны алдан анлап анам бир түнде,
Ғеш кимге билдирмей қашып кетипти.

Қызды тауып бер деп қатты қыйналты,
Сақал, шаштан сүйреп ата-анасын.
Еткен ерси иси нырыққа сыймапты.
Өртепти сорлының ықлар панасын.

Неше күнлер, неше түнлер жол жүрип,
Жетипти қыз балықшылар қосына.

Жигит мәрдиқардан қашып үлгерип,
Айырса да табысыпты досына.

Кууғыншылар тинтип Арал қамысын,
Еки ериксиз жасты тауып алыпты.
Ханның хәмири деп хорлап намысын,
Ғақ мойнына дар арқанын салыпты.

Сонда „Езилгенге ерик!“ деген үнди,
Дар астында кулақлары шалыпты.
Уллы Ленин, уллы Октябрь өмирди,
Өлим тырнағынан қорғап қалыпты.

Соннан бери октябрьди, Ленинди,
Ата, анам түсирмейди тилинен.
Ленин дүзген партияға берилди,
Жас өмирин қорғап қалған өлимнен!

СҮЙ, ДОСТЫМ

Рус халқын жақын тууысқан деймен,
Москваны жүрек деймен, жан деймен,
Кремльди жер жүзине нур шашып,
Күни-түни атып турған таң деймен.

Қызыл майдан көз алдымнан кетпейди,
Бул майданға Ұш бир майдан жетпейди.
Адам тууе көктен ушқан қуслар да,
Асықса да бир айланбай өтпейди.

Жайлары бар диң аспанға тийгендей,
Жерлери бар жасыл жипек кийгендей.
Бул гөззал қаланың сулыу келбетин,
Бир мен емес күн еңкейип сүйгендей.

Көриниси көкке қулаш урғандай,
Адамлары бир анадан туғандай.
Көшелери дәсте-дәсте гүл менен,
Қушақ ашып мени күтип турғандай.

Москваға келсем кетким келмейди,
Ким келсе де жатырқауды билмейди.
Сүй адамын, сүй көшесин, сүй достым,
Москваны сүйген жүрек өлмейди!

ДОСЛАР ГҮРРИҢИ

Ақ сунқар қанаты қайрылмас екен,
Мени алып келди өз желкесінде.
Кеули бір жолдаслар айрылмас екен,
Қыдырып жүриппен нур үлкесінде.

Ташкенттиң көркине қарап пәкизе,
Достым менен қатар жүрип келемен.
Адамлар лық толы, көшелер таза,
Шашымды жел сыйпап ойға шүмемен.

Фонтанның суулары тикке атылған,
Айланып жүрипбиз қызығып бизлер.
Бунда Наўбәхәрден гүллер ашылған,
Қасында отырдық басланды сөзлер...

—Әзийзим досларға есигиң ашық,
Кирип келдим әдеп сәлемим менен.
Күтп алдың мени кеуилинди ашып.
Биргемен илхамым, кәлемим менен.

Қандай жаңалықлар бар, — дейсең сизде,
Үй-ишлерим аман, ел-жұртым абад.

Хәр күни дөреген табыс көп бизде,
Эжайып ислерге мениң кеуитим шад.

Сағынып көрсем де Ташкент шәхәрин,
Ойым ауылымда, Әмуде көзим.
Күтип алдык коммунизм бәхәрин
Жүреклерде тасты бир уллы сезим.

Қырық қыз даласында, Мырза шөлде де,
Желбирейди жети жыллык байрағы.
Тауда да, жерде де, айдын көлде де,
Қызды салтанатлы мийнет байрамы.

Коммунистлик мийнет жеңис жолдасы,
Хәр күнги ис жылдың салмағына тең.
Бәримизге бирдей дослык қуяшы,
Өскен жерлеримиз халық кеуилиндей кең.

Ақ сунқар қанаты қайрылмас екен,
Мени алып келди өз желкесинде.
Кеули бир жолдаслар айрылмас екен.
Қыдырып жүриппен нур үлкесинде.

УСТАЗЫМЫЗ ПАРТИЯ

Ҳәммемизди бир байрақтың астына,
Топлаған бир максет, күш берген бирдей.
Алға қәдем қойған халықлар бахтына,
Жолларын жақтыртып нур шашқан күндей

Партияны Ленин деймиз,
Ҳүрметлеймиз, сүйемиз.
Айдын жолдан шегинбеймиз,
Туура жүрип келемиз.
Ҳәр бир исте,
Ҳәр гүресте,
Ҳәр жеңисте,
Ленин бар деп билемиз!

Ақылласып шешкен, сорап билискен,
Үйретиуши устаз көп исимизди.
Илимде, мийнетте бизлер жетискен,
Шөлкемлестириуши жеңисимизди.

Партияны Ленин деймиз,
Ҳүрметлеймиз, сүйемиз.
Айдын жолдан шегинбеймиз,
Туура жүрип келемиз.
Ҳәр бир исте,
Ҳәр гүресте,

Хәр жеңисте,
Ленин бар деп билемиз!
Нур куйған жүрекке, сана сезимге.
Айдын жолы менен Лениннің жақты.
Баслап баратырған коммунизмге,
Мийнеткеш, гүресшең жеңімпаз халықты.
Партияны Ленин деймиз,
Құрметлеймиз, сүйемиз.
Айдын жолдан шегинбеймиз,
Туұра жүрип келемиз.
Хәр бир исте,
Хәр гүресте,
Хәр жеңисте,
Ленин бар деп билемиз!

ЛЕНИН МАВЗОЛЕЙИ

(Ван Си—Цзяньнан)

Мавзолейде жатыр уйқыда Ленин,
Жүрекке жууырған қан яңлы—оған,
Талпынады бірдей барлық әуладлар,
Жақын еллер менен узақ үлкеден.
...Ғарры профессор әдиули оның,
Үнсиз турып алдында бас ийеди.
Ағарған шашлары қысқы қыраўдай
Оны сууык самал желбиретеди.
Украинлар, грузинлер де бунда,
Бунда қытайлылар алыстан келген.
Әжим енген Ленин пешанасына,
Хәр адам қарайды улындай болып,
Жүректе қайғысын жасырып терен.
Халық пенен бир болды хәр ойы, өзи,
Кийимнен бир уақта денесин жырған,
Көринбейди душпан оғының изи....
Халық ушын айтажақ көп жақсы сөзи,
Иркилип қалғандай жумған ернинде...
Тыныш уйықлап атыр сезгендей болып,
Улларының күши беккемленгенин,
Өз елинин өсип ержеткенинде,
Хәм де өшпейтуғын таза нур менен,

Өткиншинин жүзлери тур жадырап.
Бунда усы сүйикли жүз алдында,
Дийдарласыу созылды бир азырак.
Өтеди халык әсте-әсте хәм үнсиз...
Жүрип өтиүшинин изи үзилмей,
Олардың жүреги согады катты,
Хәзир өзин Ленин баслап жүргендей.

ДОСЛЫҚ

(*Шао Янь—Сянли*)

Салтанатлы байрамларда емес тек,
Бизлер доспыз, дослық уллы бизлерде.
Таппаймыз шараплы кеселерден тек,
Деп билмеймиз дослықты тек гүллерде.
О жоқ!
Ашық күни көрингендей бир елес,
Дослығымыз көлеңкедей тез емес!

Сениң менен досластық бир окопта,
Ортақ қурал менен кирдик сағашқа.
Бизлер гөзлеп аттық, билдик бурыннан,
Мақсетимиз, бағдарымыз бир алған!
Қанымыз бир!
Таусылмайды ғеш қашан,
Сол дослық жүректі шынлыққа қосқан!

Ауыр күнлерде де, шадлы күнде де,
Жекке болған жоқпыз биз болдық бирге!
Қосық айттық—қосылды көп ғауазы,
Қосық айттық—ортақ болды намасы.
Бизди Ленин дос етті!
Ауқам дүздік мийтіндей,
Жасау ушын усы дослықта бирдей!

ҚАРАҚАЛПАҚ ГҮЗИ

Ағарып көринер жеримнің жүзи,
Пахта кәрұанының таұсылмас изи.
Үйилипти ақ тау үлкен қырманға,
Не деген сақыйсаң қарақалпақ гүзи!

Жүрисиң тез иске тежеп елимди,
Мийнет жемисине бөлеп жеримди.
Жыл бойына хызмет еткен халқыма,
Ақ пахтадан үйіп бердің өнімди.

Қақарман халқым да ислеуді сүйді,
Жазлай мийнет етті, жер бауырын ийді.
Адам қолы менен үйген ақ таулар.
Атызларды безеп, аспанға тийді.

Бүгін шадлы хабар гезер елимде,
Бүгін жеңіс сазы жаңлар жеримде.
Төгілген тер, еткен мийнет жемисли,
Жеңисли халық қуұаныш бар кеулинде.

Әму бойы, Кегейлинің жағасы,
Шоманай бозлары, Қырық қыз даласы,

Ақ алтынның кәни болды таусылмас,
Бул табыслар халықтың иси, ықласы.

Пахта ушын жумсай билген қарыуын,
Жеңип шыққан истин не бир аұырын,
Улларыңның, қызларыңның ғайраты,
Ақ пахтадай ақ кеуілілі аұылым.

Республикамды даңққа бөлеген,
Халық бирлиги, халық күши деп билемен;
Мийнет ерлериниң жарқын жүзинен,
Жениске бай ертеңгимди көремен.

Ағарып көринер жеримниң жүзи,
Пахта кәрұанының үзилмес изи.
Үйилипти ақ тау үлкен қырманда,
Не деген сақыйсаң қарақалпақ гүзи.

АҚ ТАҰЛАР

Кеуилимди тартқан келбети,
Аралап көрдим жеримди.
Хәзирги күннің жәннети,
Кыдырдым еркин елимди.

Кең далам жатса кум басқан,
Шамаллы күни шаңғытып.
Бағым тур жаңа гүл ашқан,
Ийисин жупар аңкытып.

Тууылған жерим жүрегим,
Сүйемен ойы, қырынды.
Өз елим менің тирегим,
Жырлайман сениң жырыңды.

Жабылмай жатқан ашылып,
Китаптай еки жағасы.
Көзиме оттай басылып,
Турыпты жасыл ағашы.

Өзиме таныс Әмудин
Толқыны, катты ағысы.

Керекли заты өмирдин
Пайдаға асты қамысы.

Анадай жақсы көреді,
Әмуди мийнет ерлери.
Гүл болып жайнай береди,
Сууының барған жерлери.

Аспаннан жерге үңілген,
Барғандай күннің қасына.
Таулардай бийик үйілген,
Кумлардың шықтым басына.

Бийиктен төмен қарадым,
Көринди дала ағарып.
Ақ таулар екен, аңладым,
Тикленген қолдан қаланып.

2—Б. Кайыпназаров

САМАЛ СӘЛЕМИ

(*Лютфали Сурапгярдан*)

Тағы көз алдымнан өтер келбетің
Көзлеріме уйқы келмес бул түни.
Түн кусы шақырды... Сен бағда жүрсен,
Көз илмес самалдай қоршадың мени.

Нәзик лебиң гүбелектей елпенлеп.
Ай нурында сыбырласқан толқындай.
Кербаз сулыу тартынасаң бәрхама,
Гүлдің шанын қаға алмаған самалдай.

Кимсең дедім киятырған жақынлап,
Қыз киятыр, деди самал сыбырлап.

БИЗИҢ ХАЛЫҚТЫҢ СЫЙЛЫҒЫ

(Шеренгтен)

О мениң досларым!
Тууысқанларым!
Деймен соған кимнің жүрегінде мен.
Сүйиушилик оты болса сөнбеген,
Халқым бир нәрсени әрман етеди.
Дейди аспан бултсыз турсын жарқырап,
Күле шырай берген балаға усап.

Хәм тйлейди гүл ашылсын деп жерде,
Қууаныш жайнасын кең кеуиллерде.
Узақ өмир бәхәр әкелсин бизге,
Қара булт болмасын деймиз ҳеш жерде.

Ғеш бир жерди қаплатпаймыз бултқа,
Жол қоймаймыз және катал урысқа.
Көнбеймиз азапка, набыт болуға,
Душпанлықты жайдыртпаймыз дүньяға!

О мениң досларым, тууысқанларым!
Анық бизиң ҳақ кеулимиз, еркимиз.
Сол ушын да мени халқым жиберди,
Сақый қолың менен сыйлық ет, деди.

Қууанышын, сулыұлығын бәхәрдем,
Көк гүмбезден кисилердің үстине,
Қәсийетли жауын етип шаш, деди.

Қорқынышлы емес гүзги боранлар
Жағанды жасартып бәхәр келеди!
Дүньяда хәммеге қууаныш алып,
Көп сағынып күткен бәхәр келеди!

ЖЕРДЕН ЖУЛДЫЗҒА

Кеше әрман етсек ушар гилемди,
Бүгін таң калдырдық пүткіл әлемди.
Уштық жерден көкке, айға, жұлдызға,
Көрсін жақан бизің күшти, илимди.

Бул адам акылы ашқан белгили,
Қыял емес, шынлык, бул халық билими.
Биринши рет Венераға жол салып,
Баратырған күш бул совет илими.

Совет халқы дүзген жаңа заманды,
Жаңалықлар менен кууант жақанды.
Журтқа үлги етип жерден жұлдызға,
Ушырдың сен ең биринши адамды.

Жаса халқым, мақтан илимиң менен,
Парахат мийнетиң билимиң менен,
Қутлықлайман кууанышлы жүректен,
Ай, жұлдызға барып келиўиң менен.

СОВЕТ ЕЛЛЕРИ

(Дағлары намасына)

Зейнимизди ашар таза ҳауасы,
Кеулимизди тартар өскен гиясы.
Мийнет сууын ишкен колхоз бағынын,
Ҳеш уақ ада болмас шийрин мийуасы.

Жетилген, жемисли,
Колхоз жерлери.
Жайнаған женисли,
Совет еллери.

Таўларынан алтын, гүмис табылар,
Жерлеринен ҳасыл өним алынар.
Жазда еркин жүрип шалғын атаўда,
Колхоз малы дүркин-дүркин жайылар.

Кең өрис, малға жай,
Колхоз жерлери.
Ақ алтын, дэнге бай,
Совет еллери.

Завод, фабрик ғаўлап өсти санаат,
Техникалы елимиз күши кәрамат.

Халқымызды жеңіслерге баслаушы,
Партиямыз болсын мәңгі—саламат.

Жетилісіп жайнар,
Ұатан жерлери.
Барлық иске таяр,
Совет еллери.

Халық жеңімпаз халық қақарман мәрдана,
Уллы партиямыз халыққа пәрмана.
Татыу дослық, беккем бирлік бузылмас,
Қудиретли Ұатан күшли дүньяда,

Батыр халыққа мөкан,
Ұатан жерлери.
Өшпес даңққа ийе,
Совет еллери.

ГЕРМАН ТИТОВКА

Адам еркин, мийнет еркин, ашық жол.
Биз жасаған дәуір қандай әжайып.
Дейдилеген жерге жетти созсақ қол,
Илим өсти, елдің күши нығайып.

Батыр космонавтлар саяхат етти,
Биринен соң бири космос кеңлигин.
Ерлер даңқын еллер мақтаныш етти,
Мен жырға қосаман исин, ерлигин.

Қууанаман еситкенде, көргенде,
Елимдеги жаңалықты хәр күнги.
Айға ушыу әрман болып жүргенде,
Бизің мәрт Гагарин көрсетти үлги.

Титов ушты бир күн, бир түн космоста,
Отлы жүрегінде жигер қайнайды.
Бул жеңисин ол парахат турмыста,
Қанат берген партияға арнайды.

Халқымның жердеги дәреткен исин,
Даңқымды көтерип шықты аспанға.
Партияның, халықтың, Ұатанның күши,
Пәт берди Титовка жерден ушқанда.

ТУҰЫЛҒАН ЖЕРИМ

Чимбайдың шығысы мекенім, елім.
Саңмурын жап бойы туғылған жерім.
Жаслық күнлерімді кәремен сеннен,
Көзіме ысықсаң жүрекке бейім.

Сенде мен үйрендім дәслеп күліуді,
Сенде мен үйрендім дәслеп жүриуді.
Жығылсам сүйедің, турғыздың тикке,
Үйреттің жасымнан елді сүйиуді.

Сенде иске асты атам әрманы,
Сенде бар адамның куәт—дәрманы.
Сеннен мен күш алдым, өстим ер жеттім,
Сенсең мениң өмірімнің қорғаны.

Сенде балалығым қызыққа толы,
Сенде маған жумсақ анамның қолы.
Таң атты нур шашып келешегіме,
Сенде кең ашылды бахтымның жолы.

Соннан бери сен ядымнан шықпайсаң,
Мен сөйлесем құмарланып тыңлайсаң.

Анамдай меҳирбан туўылған жерим,
Еркелесем райымды жықпайсаң.

Хызмет етсем ылайықлы данқыңа,
Сонда мениң қәдириң бар халқыма.
Өз жеримде, өз елимде хұрметли,
Мийнет еттим, нур шашылды бахтыма.

ХҰРМЕТИМ ШЕКСИЗ

(Врач Нина Михайловнаға)

Мен кеселханаға келиппен хууышсыз,
Аяқта, я қолда, я тилде димар—
Қалмапты, тек жүрек көкиректе күшсиз.
Хәр уақта билинер-билинбес урар.

Анамның қолындай меҳирбан бир қол,
Жағымлы тийгенде аштым көзимди.
Қарасам емлеуши врач екен, ол,
Ғамхор болып қорғап қалған өзимди.

Сен жүрген жерлерге жақынламас дәрт,
Хәтте өлим қашар ақ халатыңнан.
Узак өмир ушын гүресиуши мәрт,
Сауалдым мен сениң шарапатыңнан.

Тағы қайтып келдим сүйген исиме,
Жасау мүмкин емес мийнетим сенсиз.
Маған қайта өмир берген кисиме,
Алғысым таусылмас, хұрметим шексиз.

ЖЫЙНАЛЫСТАН СОҢ

Түн. Қараңғы түн. Аяқ соқпақ,
Көринеди сүлдери еплеп.
Тентиреклеп, гә жүрип тоқтап,
Киятыр ол гижине сөйлеп:

— Бәри маған топылды дүрлеп,
Көп айыпты қойды өзиме.
Гей биреулер сөйледі түйреп,
Қарамады хеш бет жүзиме.

Қарсы шықты сүйген қызым да,
Мен керексиз адам қусайман.
Керегим болмаса шынында,
Жигит болып неге жасайман...

Усы ойлар бирден сергитти,
Турған жерден қайтты кейнине.
Бир күш ериксиз өжет жигитти,
Алып келди қыздың үйине.

Әсте-әсте есикти қақты,
Есик ашты Гүлимхан апа.

Ишке кирди лампаны жақты,
Полат, үнсиз турыпты қапа,

— Кел-кел, отыр. Басын шайқады,
— Зийбаға бир айтажақ сөз бар.
Шығып кетсин—бул не айтады,
Шык, сөйлес, бил, бар балам, тез бар.

— Кешир Зийба мүмкин болса сен,
Жана билдим, қәте ислеппен.
Кемшиликти жүзге айтса мен,
Ерегисип қасла көнбеппен.

Өз исимди тезден жөнлеўге,
Мәжбүрлеймен енди өзимди.
Сөз беремен жақсы ислеўге,
Қәммеге айт усы сөзимди,—

Деген уақта Зийба қуўанып,
Сүйип-сүйип алды Полатты.
Тағы буған өзи уялып,
Қушақлаған қолын босатты...

Түн. Қараңғы түн. Аяк соқпақ.
Көринеди сүлдері еплеп.
Тез-тез жүрип, иркилмей тоқтап,
Киятыр ол кеўилин жәмлеп.

ГЕРБИШ ӨРИҰШИГЕ

Әй өриұши достым хәр күнги исиң,
Сөйлер жыллар бойы өмир жолыңнан.
Тырнағынан баслап өрген гербишиң,
Көкке қарай жетелейди қолыңнан.

Қолыңда мастерок, қолыңда гербиш
Өргениңди көзлер илмей қалады.
Шебер қолың менен қаланған хәр ғыш,
Өз орнын тапқанын билмей қалады.

Әне бастың соңғы гербишинди де,
Жай питти, техниктиң кеуилине унап.
Сен мақтаныш етип өз исиңди де,
Кеулиң көтеріңки турыпсаң қарап.

Биринен соң бири тиклейди бойың,
Көп этажлы жайлар көкке таласып.
Жанынан өткеннің тартады ойың,
Таза имәратлар тұрған жарасып.

Жыллар өтер, таза жайлар көбейер,
Сұлыұ-сұлыұ имәратлар құрарсан.

Нөкисимиз буннан бетер көркейер,
Бир балконда сен де карап турарсаң.

Эй өриуши достым, ҳәр күнги исиң,
Сөйлер жыллар бойы өмир жолыңнан.
Тырнағынан баслап өрген гербишиң,
Көкке қарай жетелейди қолыңнан.

ҚАНЖАР

(Мухамед Аль—Асьмардан)

Сеннен кеттім, барлық мухаббатымды,
Жүректен аяусыз жулып тасладым.
Болмас екен қарсы шығыу тағдирге,
Бурынғыдай сени күсей басладым.

Жалғыз өзім қай тәрепте жүрсем де,
Умытпайман сени хеш бир жерде мен.
Саған болған ышқым өртер жүректі,
Тағы бирге жүрсен барлық жерде сен.

Сондай қатты сүйген едим өзінди,
Қумар кеулим саған ынтығып пүтин.
Таза мухаббатың тартты өзімди,
Ашыклық кумары курсады бүгин.

Кеширерсен; кеширмесен я мени,
Тек сорыма ушырасыпсан сен мениң.
Сени гүлдей көрип қушақласам мен,
Қанжар болып шықты сол гүл дегеним.

ҚУТЛЫҚЛАЙМАН ДОСТЫМ

Достым өзің тилек етип келсең де,
Қыйын болды исти баслаған күнлер.
Күшим жетпес қойсам ба деп жүрсең де,
Койма, койма,—деди уйқысыз түнлер.

Қоймадың, көндирдің өзинді зорлап;
Гүрестің сен таныс емес ис пенен.
Халықты исендирген сөзинді ойлап,
Киристиң жұмысқа өжет күш пенен.

Оқыдың, үйрендің тракторды да,
Менгерип айдаудың гезеги келди.
Үйреткен механик қарап турды да,
Ықласынды көріп мурғынан күлди.

Оқыуың билгенге аңсат көринип,
Кеулің қаллас урып минсең де ырғып,
Жүрегің хәулирип, түстің секирип,
Трактор рулин ушлауға қорқып.

Қайта миндин жүрегіңди бастың да,
Гә қыйсайтып, гә дүзиулеп жүргіздің.

Күдиретли тўлпар ойнар астында,
Жер айдауда уқыбынды көргиздиң.

Усылай басладың атызда исти,
Уақтында егилди пахта шигити.
Файрат иске түсти, ис көзге түсти.
Қызықты ауылдың қызы-жигити.

Бәхәр өтти, жаз да өтти, гүз жетти,
Машинада пахта терип жүрипсең.
Халыққа хызмет етиў кандай құрметли,
Халық хызметин, ағыз исин сүйипсең.

Пахта шеберисең, исин үлгили,
Иске палуан озып шықтың қатардан.
Республикада атың белгили,
Аянбай иследиң болдың қахарман.

Бағадыр пахтакеш халықтың исине,
Сен де бир әжайып үлести қостың.
Нур жағады еңбек еткен кисиге,
Өз орныңды таптың мийнетте достым.

Ақ тауларды үйип талмас билектен,
Халыққа сыйлық еткен жемисиң менен.
Өзиңди, исинди сүйген жүректен,
Кутлықлайман достым жеңисиң менен.

АНА

Ана меҳри мәңги сақланар есте,
Бала бауыр болса, ана меҳрийбан.
Өмир шәменинен үзип гүл дәсте,
Тағы қутлықлайман, тағы анажан!

Ана, билесең бе нешинши рет,
Қутлықладым усы байрам келиуден.
Саған жауар алғыс, иззет хәм хұрмет.
Ананы айрықша сүйген кеуилден.

Қуған ана, сени гүлге ораған,
Мендей улларың көп, қызларың да көп.
Бәри ақыл, күшин саған арнаған,
Бәри хұрметлейди әзиз ана деп.

Улларың, қызларың миннетдар сизге,
Өзиң келтиргенсең бизди дүньяға.
Сениң қушағыңда жасаған бизге,
Сеннен қымбат хеш нәрсе жок дүньяда.

Кийгиздиң, ишкиздиң қолыңда барын,
Ана қандай кең пейилсең сақыйсан.

Сен мениң ақылым, сен мениң арым,
Жүрегиме жанымнан да жақынсаң.

Ана меҳри мәңги сақланар есте,
Бала бауыр болса, ана меҳрийбан.
Өмир шәменинен үзип гүл дәсте,
Байрам менен қутлықлайман анажан!

ОЙЛАП ҚАРАСАМ

Өз уқыбын өз халқына арнаған,
Мен бир әдебиаттың жай солдатыман.
Мийнеткешпен, атақ кумар емеспен,
Хәм мәниссиз даңқпаразлық жағ маған.

Таңлағанман ҳадал хызмет етиўди,
Ойлағанман халық кеўлине жетиўди.
Хәм алдыма максет етип қойғанман,
Өлгенимше дурыс сөйлеп кетиўди.

Ойланып қарасам, ақылға салсам,
Халқым иске шықса, алдында барсам.
Өз елимнің азаматы болғаным,
Халқымның буйрығын орынлай алсам.

БАХЫТЛЫ БАЛАЛАР ҚОСЫҒЫ

Кеуилли жасаймыз, ержетеміз,
Биз еркін сүйикли елимизде.
Ислейміз, оқыймыз, үйренеміз,
Бахытлы балалық күнімизде.

Нақырат: Коммунизм бағының гүліндей,
Өсеміз, Ұатанның саұлатымыз.
Тынышлық байрағын көтеріп
алға—
Жүреміз, Лениннің әуладымыз.

Бизлерди әлпешлеп өсиреди,
Анамыз құдиретли хүр Ұатан.
Бизге ғамхорлық етеди бәрхә,
Лениншил партиямыз меҳрибан.

Нақырат: Коммунизм бағының гүліндей,
Өсеміз, Ұатанның саұлатымыз.
Тынышлық байрағын көтеріп
алға—
Жүреміз, Лениннің әуладымыз.

Халык пенен Лениннің иси ушын,
Тақ турған бизлер жас жаңа адам.
Жастан сүйген құрметли исимиз,
Ұатан қорғауға таярмыз мұдам.

Нақырат: Коммунизм бағының гүліндей,
Өсемиз, Ұатанның саұлатымыз.
Тынышлық байрағын көтерип,
алға—
Жүремиз, Лениннің әуладымыз.

АДАМҒА

Тек өзін ойлаған адам адам ба?
Адам болса ғамхор болсын адамға.
Гей биреу ойлайды тек қара басын,
Көрген жерде оған ат ғәзәп тасын.

ЖАЗ КҮНИ

Жаркыраған жаз күни,
Жумыс көп, уақыт аз күни,
Совхозға келдим сағынып,
Мийнеттиң қызған саз күни.

Гүлленген хош ийисли,
Жетилип пискен жемиси,
Күтип алды өзимди,
Адамның соққан бейиши.

Көтерген көкке кеулимди,
Тууылып өскен елимди.
Мың бейишке бермеймен,
Усы бир турған жеримди.

Жериме гүллер көгерткен,
Елимнің сәнин көркейткен.
Сүйемен мийнет адамын,
Шөллерде бағлар дөреткен.

Өзгерип, өскен ауылым,
Ауылым күшнім қарыуым,

Трактор айдап жүрипти,
Мийнетти сүйген бауырым.

Жумысын көрдим кууандым,
Ықласын көрдим инандым,
Үлгили еткен исинен,
Жырыма қанат күш алдым.

Усы күш ойды өрлетип,
Қыялды қозғап тербетип,
Олардың кән исинен,
Жырларым шықты ержетип.

ДОСТЫМ

Бәри мениң достым, бәри өз достым,
Достың да досты бар ырас сөз достым.
Сыртыңнан жаманлап, көзиңше мактап,
Жүретуғын жалған достан без достым.

ЖУЛДЫЗЫМ

Кеше турып жығылып
Еркелесем атаға.
Бүгін жүрген жууырып,
Ойын кумар балаға,
Ата болдым өзімде,
Бесеу болды ул қызым.
Жайнаған көк жүзінде,
Бес балам, бес жұлдызым.

ШОҚАЛАҚ ҚҰМЫ

Үйир болған жерим бала күнимнен,
Таныйсаң да мени таныс үнимнен,
Есиннен шығыппан дегендей болып,
Көринесен өткен сайын түбиңнен.

Умытарман ба ҳасла Шоқалақ қумы,
Кисилердин қойын бағып ҳәр жылы,
Жалаң аяқ сууыққа катып келгенде,
Табаныма тийгениңди жып-жыллы.

Жерге көк шыққанда тебендей гаулап,
Ойнаған уағымды қумына аўнап,
Қалай умытарман гейде шаңғытып,
Ескен шамалыңды шашымды таулап.

Қула дүзде паналаған үйимдей,
Сени ҳеш ким сүймегенди өзимдей.
Тәбендегн саялаған жыңғылым,
Көзге ысық көп жасаған гүжимдей.

Кеше әтирапың жатса қулазып,
Бүгин көрсем турмыс кеткен уласып.
Кең қушағың пахта кәни болыпты,
Қаладай шок ауылым тур жарасып.

СҮЙГИҢ КЕЛЕДИ

Әмүдәрья жағасына жайласқан,
Келип көрсең мениң өскен елимди.
Қарағанда көркіне көз қамасқан,
Араласаң кең салалы жеримди.

Тәбият сақыйлық етип ҳәр түрли,
Төсеп таслағандай жасыл гилемди.
Жер қушағын толтырып мол өнімди,
Пахта өсер таң қалдырған әлемди..

Шөлди шегиндирип жайып қанатын,
Қумға құжим жасап бағлар өспекте.
Елеспесіз жатқан далам, елатым,
Гүллерге оранып көзге түспекте.

Қанша қыдырсаң да, қанша жүрсең де,
Азсынасаң узақ жүргин келеди.
Ұсыл топырағымды күнде көрсең де,
Көзге сүрме етип сүйгин келеди.

ГҮЛНАРА

Кел деген жерине келдим, келмеди,
Кетип калсам, узақ күттим дермеди.
Сени бунша ким егледі билмедім,
Көп күттирмей кел тезирек Гүлнара.

Ядымда кешеги кел деген сөзін,
Мен билемен келмей қалмайсаң өзін.
Үмит пенен қарар жолына көзім,
Көп күттирмей кел тезирек Гүлнара.

Ұәделескен уақыт баратыр өтіп,
Умыттың ба турған достыңды күтіп.
Булттан шыққан айдай жүзің жарқ етіп.
Көп күттирмей кел тезирек Гүлнара.

Турсам, кешиккениң жүрегімді жеп,
Кімді күтіп тұрсыз деушілер де көп.
Айтаман өзімнің күткенім бар деп,
Көп күттирмей кел тезирек Гүлнара.

ТАНЫС ГҮЛ

Бир гүл көрдим бурыннан таныс,
Көргөн едим ашылған гезин.
Түскен еди арамыз алыс,
Жүргөн едим көрсем деп өзин.

Айлар өтти ҳам жыллар өтти,
Бир-биреуден болмады дерек.
Гүдер үзбей шыдамлы күтти,
Үмит пенен сағынған жүрек.

Тағы көрип турыппан өзин,
Бурынғыдай жайнап ашылды.
Кеулим толды көргенде жүзин,
Көздериме огтай басылды.

Толысса да, өссе де және,
Өзгерсе де азмаз гүр-гүси.
Айтыңларшы себебин, неге,
Өзгермепти, сол хош ийиси.

**БУХАРА-ГАЗЛИ-
УРАЛ
ДЭПТЕРИНЕН**

4—Б.Кайыпназаров

49

БАХЫТ ЖОЛЫ

Нөкистен басланды саяхатымыз,
Самарқанд сәйкалы өзине тартты.
Жүреклерде шексиз муҳаббатымыз,
Туұысқанлық, дослық сезимлер артты.

Қарасаң көз жетпес уша басына,
Айналасы таулық гүлистан бир жер.
Көк майсасы усас қыздың шашына,
Сайран етип жүрмиз бул жерде бизлер.

Дүньяға дийханның даңқын таратқан,
Пахтакеш ерлери өзбекстанның,
Өз мийнети менен жәннет жаратқан,
Батыр адамлары бул гүлстанның.

Шашлары мейиздей қызларын көрсем,
Мен қарындас десем, ол әке дейди.
Жүзлери ашылған ананы көрсем,
Мен қыз апа десем, ол үке дейди.

Қайсы бир хәулини кеўлим тилесе,
Кирип барсам өз үйимдей сеземен.

Бийик тауларына шықсам биресе,
Көшелерин өз көшемдей геземен.

Бизди алып келди бул бахыт жолы,
Науайы, Улугбек жасаған жерге.
Тасларға ериксиз гүл ойған қолы,
Еркин мийнет етип гүлленген елге.

АДАМ

Адам қәдем қойды асып түспеге,
Қумлар бас көтерди жолын кеспеге.
Бирак долы қумның күши жетпеди,
Өжет адам менен ерегиспеге.

Үстинен жол берди тып-тыныш жатты,
Мардыйып салдамлы адымлар атты.
Бет алған жағынан қайтарар күш жоқ,
Бул батыр адамды епкини қатты.

Өтпесе тасларды қамырдай қарып,
Шығама бул жолға батылы барып.
Тауды копарғандай ғайрат болғансоң,
Труба өткерди қумды қақ жарып.

Бурын еситпесе, көрмесе киси,
Бүгин көз алдында ислеген иси.
Жерди тесип газын алып атырған,
Бул бизиң бағадыр адамның күши.

Искер қолы менен дереткен мудар,
Бир күн, бир жыл емес удайы адам.
Жаратылған нәрсе қудадан десе,
Хәзирги күнлердиң қудайы адам.

БУХАРАДА БИРИНШИ МАЙ

Бухарада болғаным жоқ мен бұрып,
Көрдим биринши май байрамы күни.
Гүл басқан көшесин, сүйген күн нурын,
Жаңғыртып жиберди шадлы халық үни.

Ленин естелиги коринип бийик,
Турды майданшада жадырап жүзи.
Жана Бухараны жанындай сүйип,
Мәңги жасау ушын келгендей өзи.

Өтти халық өз исин мақтаныш етип,
Желбирер жоқары тугылған байрақ.
Бул байрақты талай сынлардан өтип,
Коммунизмге де көтерип бармақ.

Алға кәдем қойды хәммеси бирге,
Мийнетте шыныққан палуан билеклер.
Халықта исеним мол ертеңги күнге,
Уллы үмитлерге толы жүреклер.

Қосықлар айтылар хәр түрли тилде,
Бунда сайран етип жүриппен мен де.

Бизди байрам менен кутлыклагандай,
Көктөн күлүмсиреп нур шашты күн де.

Неге нур шашпасын: байрам бизики,
Қууанышлы кызық сайран бизики,
Коммунизм жазы жасағанымыз
Бул бахытлы күнлер дәуран бизики!

ГҮЛЛЕРИМ

Отырдым бир үлкен қумның үстінде,
Қалған сууды, шаршап, шөллеп иштим де.
Жүріп кеттім қос труба тийелген,
Машинама минип жолға түстим де.

Сап болды гизнеген суу менен наным.
Алға ийтермелер нәмысым-арым.
Бензини таусылды машинаның да,
Қумлар арасында қысылды жаным.

Илгери жүрмедім, қайтпадым ізге,
Илаж жоқ, бәрине шыдаудан өзге.
Қыяда қалдырмас, досларым ізлеп,
Келер деген үмит елеслер көзге.

Бәрхә ойлағаным сизлер едиңіз,
Жақын келешекти гөзлер едиңіз.
Жеңисли бармасам сиз күткен үйге,
Билемен бир күни ізлер едиңіз.

Келген жоқпан атақ ізлеп жағынып,
Дүзде жүрмен хужданыма бағынып.

Қум ишинде көз алдыма келтирип,
Кеулим сергир өзлериңди сағынып.

Бағларда гүл көрсем, көрдим сизлерди,
Қумларда гүл көрсем, көрдим сизлерди,
Нәгада бир жерде қонақта болсам,
Үйлерде гүл көрсем, көрдим сизлерди.

Қызыл қумда өткен қызық күнлерим,
Аспанды жамылып жатқан түнлерим.
Үйде болсам үймелескен жаным,
Үрпе-шүрпе мениң нәуше гүллерим.

Мен шыққан сапарға шығарсыз сизлер,
Күтип алар бурын көрмеген дүзлер,
Алған бағдарыңнан адаспассызлар,
Баслап келе берер мен басқан излер.

„Жауын жауар, абылайсаң сел болар,¹
Суусыз шөллер айдын шалқар көл болар.“
Шамал болса тынбай көшкен шаңғытып,
Еспе қумлар егис болар, ел болар.

Маған кууат берди еткен ислерим,
Астан-гестен қылған қумның ишлерин,
Мендей болып бул баслаған исимди,
Дауам еттирерсиз еле өзлериң.

Ким ушын, не ушын ислегенимди,
Сонда билесизлер мениң гүллерим.

¹. Халық қосығынан.

ТӨРТ ТУТ

Сәрхәуыз бойында көгерген төрт тут,
Бастан өтти талай ашлық, талай жут.
Көп әсирдің гууасындай шалкайып,
Шақанды кең жайып турысын бир қут.

Келсем, қарап турсам хәм ой жиберсем,
Жанлылар ишинде көп жасаған сен.
Не көрдің, кимлерге түсирдің сая,
Бухара тарийхын сөйлеп бер билсен.

Түбинде табысқан кеулин шад етип,
Айнымаған атың менен ант егип.
Сүйедиң бе, сүйискен қыз жигитти,
Өзиңе-өзиниң бойын үйретип.

Қорғадың ба қысым көрген жарлыны,
Жақладың ба от жүрекли арлыны.
Жапырағынды жауып көзден жасырып,
Сақладың ба ерк излеген зарлыны.

Билемен, бәринде билемен дейсең,
Көп жылларды көрип келемен дейсең.

Ғуж-ғуж қабықларың сайрап турса да,
Тил қатып сөзиме жууап бермейсен.

Сонда да сондағы үнің келип тур,
Сөйле, сөйлейтуғын күнің келип тур.
Әсирлер бойына еткен әрманың,
Азат бағдың гүли—иниң келип тур.

Сөйле көргениңди кулағым сенде,
Заманлар изи бар бул алып тәнде.
Қысылшаң күнлерде шыдағаныңды,
Жеңгениңди айтып жүремен менде.

ГАЗ АТЛАҒАН

Ада болмас ана жердің байлығын,
Бизге сақлап келген бираз ұақлардан.
Қалдырмастан алыу үшін барлығын,
Қызыл құмды, қыя шөлді ақтарған.

Техникаға үсти толы кырлардың,
Ғайран қалар кийиғи де, құсы да.
Батыр етип талай—дәстан жырлардың,
Тәриплеген адамлары усы да.

Кесе түсіп көлбеп жатқан Әмуге,
Адам келди трубаны жетелеп.
Бухарадан Уралға газ бериуге,
Жолсыз жерден жол салмаға төтелеп.

Асқар-асқар кумнан асып келемиз,
Әне алда тик жар Дүлдүл атлаған.
Атлаған ба, жоқ па қайдан билемиз,
Бул аңыз сөз узақ жыллар сақлаған.

Еки жаға елең-елең етеди,
Сол Дүлдүлдің дүбирлиси келгендей.

Ғағы терең ойға шүмин кетеди,
Үстинен газ өте жағын билгендей.

Жар үстинде жеделли ис басланды,
Жүуенлейди өжет ерке Әмуди.
Жағадағы тасқа курсау тасланды,
Көресен бе анау үлкен темирди.

Усы темир тутастырған жағаны,
Аш белине тау минсе де талмаған.
Бүгин мине батыр совет адамы,
Дэрьядан да газ өткерип атлаған.

Дүлдүл емес газ атлады бул жерден,
Усы ҳақыйкатлық йош берди маған.
Ер жүрек адамлар екен өткерген,
Буны тэриплесен тураман саған.

БУХАРА ГҮЛИ,

Бийик мынаралы Бухар жеринде,
Бир эжайып гүл өсипти жетилип.
Болдырар ма тилегимди мениң де,
Бағманынан сорап көрсем өтинип.

Мени қабыл етсе жапырағын жайып,
Алдымда ашылып турса усы гүл.
Ийискелеп көрсем етпесе айып,
Үзсем шақасына келтирмесем зил.

Қулпы дөнип жайнай түссе жамалы,
Кайыл болса, көнсе, қолыма алсам.
Ай жүзин желписе таңның самалы,
Дийдилеген жерге көтерип барсам.

Отырғызсам үйрениссе бағыма,
Долана-долана өссе ҳәр күни.
Жүрегимди тартар, жағар жаныма,
Көздиң отын алар Бухара гүли.

Мениң көрген гүлим ағласы гүлдиң,
Шақасын ийилтер бұлбили болсам.
Үстинде ушсам да бир неше елдиң,
Мен айланып келсем тек соған қонсам.

АДАМ УШЫН

Дәслепки кәдемди таслап жерине,
Бухаралы дослар келдим елине,
Күтип алдыңызлар мақтап бараман,
Туұысканың карақалпақ елиме.

Бул жаңа дәуірден қуұат алыпсыз,
Уқыплы қолдарды иске салыпсыз.
Қай үйге кирсем де дастурхан толы,
Келиңиз, алыңыз деген халықсыз.

Мийнет еттиңизлер бул жеңис болды,
Қумды көширдиниз шөл егис болды,
Жазық далаларға бағлар көгертип,
Төккен терлериңиз мол жемис болды.

Бүгинги саұлаты Бухар ишиниң,
Кеўлин толтырады көрген кисиниң,
Бурынғы, ҳәзирги шеберлериңниң,
Бәри адам ушын еткен исиниң.

МИЛАЖАН

(Сонет)

Мойылдай шашларың, қара көзлериң,
Иба еткенлериң көрген уақтағы.
Лал етип жанымды алар жүзлериң,
Ашылған гүл яңлы ысық бағдағы.

Мыйық тартып күлсен тоқсан жаз болар,
Илайым сол күлкің тоқтатылмаса.
Лаулап жалынлаған жалын аз болар.
Албырт жүрегіме шоқ атылмаса.

Мениң өр кеуилим берилмес еди,
Изиңнен көз тигип телмирмес едим.
Ләйлидей сен бунша сүйилмес едің.
Ал мен де ышқыға жендирмес едім.

Жеңди мухаббатым, берилдим саған.
Ая, я аяма инсап өзінде,
Ништердей көз нурың қадалды маған.

Жүрегіңе жол тапсам деп жалма жан,
Алдыңа әкеліп қойдым тилекти,
Не жууап берсең де тез бер Милажан!

МАЗМУНЫ

Партия	3
Уллы октябрь	4
Сүй, достым	6
Дослар гүррини	7
Устазымыз партия	9
Ленин Мавзолейи	11
Дослық	13
Қарақалпақ күзи	14
Ақ таулар	16
Самал сәлеми	18
Бизин халықтың сыйлығы	19
Жерден жұлдызға	21
Совет еллери	22
Герман Титовка	24
Тууылған жерим	25
Хүрметим шексиз	27
Жыйналыстан сон	28
Гербиш өриўшиге	30
Қанжар	32
Қутлықлайман достым	33
Ана	35
Ойлап қарасам	37
Бахытлы балалар қосығы	38
Адамға	40
Жаз күни	41
Достым	43
Жұлдызым	44
5—Б. Қайыпназаров	65

Шоқалақ кумы	45
Сүйгін келеди	46
Гүлнара	47
Таныс гүл	48,

БУХАРА—ГАЗЛИ—УРАЛ ДЭПТЕРИНЕН

Бахыт жолы	51
Адам	53
Бухарада биринши май	54
Гүллерим	56
Төрт тут	58
Газ атлаған	60
Бухара гүли	62
Адам ушын	63
Милажан	64

БАЙНИЯЗ КАИПНАЗАРОВ

На каракалпакском языке

ЛЮБИ, ДРУГ

(Сборник стихов)

Нукус—1962—ККГИЗ

ҚАРАҚАЛПАҚ МӘМЛӘКЕТ БАСТАСЫ
1982